

quæ est in suffragiis vel orationibus communibus, supra diximus jus antiquum mansisse integrum, omnemque excommunicatum esse ab his suffragiis exclusum, non vero ab omni alia communicatione cum fidelibus. Tertio oportet, ut quælibet ex his communicationibus sit prohibita hoc ipso quod quis excommunicatus est, quanquam hoc non semper sufficiat ad formalem participationem ejus, qui cum excommunicato communicat. Declaratur prior pars, nam excommunicato non omnis communicatio, et in omni opportunitate prohibita est, sed quæ nec ad salutem animæ, nec corporis, nec ad grave damnum vitandum necessaria sit, quæve in jure explicite vel implicite non excipitur; ergo quoties in iis communicat, quæ illi concessa sunt, communicare cum illo, non est participare cum excommunicato proprie ac formaliter quatenus excommunicatus est, sed cum eo, quem esse excommunicatum, impertinens est ad illam communicationem. Altera pars exponitur, quia oportet communicationem esse voluntariam, ita ut per ignorantiam vel vim non excusetur, alias dici non potest formalis participatio.

2. *Duos effectus potest operari excommunicatio in participante cum excommunicato.* — His positis, duos effectus in genere operatur excommunicatio in aliis fidelibus quoad hanc participationem. Unus est per se et immediatus, scilicet obligatio ad vitandas dictas participationes cum excommunicato. Secundus est magis remotus et quasi per accidens, videlicet aliqua censura vel pœna, quam incurrunt participantes cum excommunicato, aliquo ex dictis tribus modis. Hi autem duo effectus non sunt æquales in omnibus dictis participationibus, et ideo in singulis eos breviter explicare necesse est.

3. *Jure Ecclesiastico prohibetur communicatio in crimine cum excommunicato.* — Circa participationem ergo in crimine advertendum est, quamvis jure naturæ intrinsece malum sit ac per se prohibitum participare cum aliquo in crimine, ejus nihilominus quoties aliquis excommunicatur pro aliquo crimine, speciali præcepto Ecclesiastico prohiberi omnes alios fideles, ne cum illo participant vel cooperentur ad contumaciam in tali crimine. Hoc colligitur ex cap. Nuper, et ex cap. Si concubinæ, de Sent. excom. Sic igitur habet omnis excommunicatio major priorem ex dictis effectibus in hoc genere participationis. Dices: interdum in multis excommunicationi-

bus declaratur, ut in eis comprehendantur omnes dantes auxilium, favorem, etc.; signum ergo est, non omnem excommunicationem includere hoc peculiare præceptum Ecclesiasticum. Respondetur, hoc esse verum de illa participatione in crimine, quæ est ad committendum ipsum crimen, prius quam incurratur excommunicatio seu propter quod incurritur excommunicatio; de illo enim loquuntur similia præcepta; nos autem agimus, ut in principio dixi, de participatione cum eo, qui jam excommunicatus supponitur, et ideo non dixi hoc præceptum, inclusum in excommunicatione unius respectu aliorum, esse de non participando in commissione criminis, quæ ad excommunicationem supponitur, sed in contumacia in crimine commisso, quæ post excommunicationem durare solet, quam doctrinam bene indicavit Navarrus, cap. 27, num. 32.

4. *Participans in crimine cum jam excommunicato, eandem incurrit excommunicationem.* — Secundus vero effectus excommunicationis quoad sic participantes, est, quia eandem incurrunt excommunicationem majorem, quæ ipsi principali delinquenti imposita est. Ita habetur in dicto cap. Nuper, quatenus in eo definitur, participantem in crimine cum excommunicato, excommunicationem incurtere, a qua non potest absolvi nisi ab illo, a quo ipse criminosus absolvi potest; inde enim constat illam excommunicationem esse majorem. Et duplex ratio redditur, quia agentem et consentientem par pœna constringere debet, et quia sic participans in crimine damnato ipsum damnantem offendit. Quæ fuerunt rationes moventes ad statuendum tale jus. Ex eodem principio dicitur in dicto cap. Si concubinæ, excommunicationem majorem latam in concubinas clericorum, ex consequenti comprehendere ipsos clericos concubinos, qui post latam sententiam communicant in eodem crimine talibus concubinis, quia scilicet talis excommunicatio universaliter ad participantes extenditur; non enim tanquam speciale in illo crimine hoc ibi statuitur, sed ex generali regula infertur. Et propter hæc et similia decreta dicitur in cap. Statuimus, de Sentent. excommunic., in 6, participantes cum excommunicato non debere a iudicibus generatim excommunicatione majori damnari, *salvis constitutionibus contra illos legitime promulgatis, qui in crimine præsumunt participare damnato.*

5. *Num ad hanc excommunicationem incur-*

rendam sola communicatio cum excommunicato vitando sufficiat. — Vide Felinum, dict. cap. Si concubin. — Atque ex hoc secundo effectu confirmatur primus, quia Ecclesia non ferret hanc censuram in hujusmodi participantes, nisi in illa participatione specialiter essent contumaces et inobedientes præcepto ejusdem Ecclesiæ; ergo non solum illa participatio in crimine per se mala est, sed etiam speciali præcepto ab Ecclesia prohibetur, et tam prohibitio quam censura in illis iuris continetur. Quid autem necessarium est ad hujusmodi censuram contrahendam propter hanc participationem? Respondeo, primum ut sit communicatio cum eo, qui jam excommunicatus est, ut dixi, et consequenter ut is qui communicat, sciat alium esse excommunicatum; nam, si id ignoret, excusabitur a contumacia, et consequenter a censura, dummodo ignorantia talis sit, quæ ad excusandum sufficiat, juxta principia superius tradita de censuris in communi. Sed an necessarium sit excommunicatum illum esse denunciatum, et hoc sciri ab ipso, qui cum eo in crimine participat, propter Extrav. Ad evitanda? nam antea sufficebat scientia excommunicationis; nunc autem, sicut non tenemur vitare excommunicatum nisi denunciatum, ita non videmur teneri ex præcepto speciali Ecclesiæ ad vitandum illum etiam in crimine, nisi denunciatus sit, quamvis alioqui ad id teneamur naturali et divino jure; ergo non incurreretur dicta excommunicatio sic participando cum excommunicato non denunciato. Atque ita affirmat Navarrus, dicto cap. 27, num. 112. Quæ sententia difficilis quidem apparere potest, quia vix credibile est voluisse Concilium Constantiense, aut Basiliense auferre specialem obligationem Ecclesiasticam non communicandi in crimine excommunicato, cum hæc res per se et intrinsece mala sit, et ideo utile esse non poterit talem prohibitionem auferre. Nihilominus tamen quia materia favorabilis est, et verba Extravagantis absoluta et generalia sunt, sententiam illam probandam censeo; nam auferre talem prohibitionem utile esse potuit ad vitanda scandala et pericula, qui fuit finis illius Extravagantis. Necessarium ergo est, ut talis communicatio sit cum excommunicato denunciato.

6. *In quo crimine debeat esse hæc communicatio.* — Qualis debeat esse hæc communicatio. — Oportet etiam, ut sit communicatio in crimine propter quod excommunicatus est.

Hoc est enim, quod dicitur in dicto cap. Statuimus, *in crimine damnato.* Et ratio est clara ex dictis, quia alias non esset communicatio hoc speciali modo contraria et injuriosa excommunicationi. Unde si Petrus esset excommunicatus propter furtum in tali Ecclesia factum, et Paulus postea cum eo communicaret in alio furto, non esset communicatio in crimine damnato; secus vero esset, si ille fuisset excommunicatus, quia fur absolute; postea enim cum illo communicando in quocumque furto, jam esset communicatio in crimine damnato, et sic de aliis similibus. Denique qualis debeat esse hæc communicatio seu participatio, bene declarat Richardus, in 4, d. 18, art. 9, quæst. 2, dicens necessarium esse, ut aliquis per se moraliter influat seu cooperetur ad crimen alterius, quatenus tale est et sub tali censura prohibitum, sive id sit dando auxilium, sive favorem, aut consilium, juxta dictum cap. Nuper; non autem satis erit favere ipsi personæ, vel secundum se, vel in alio opere, licet inde ex accidente seu indirecte resultet excommunicatum fieri potentiorum et animosiorum ad suum crimen continuandum.

7. *Censura hæc est lata a jure.* — Atque ex his intelligitur, hanc censuram esse ipso jure latam, non ab homine, etiam quando ipse principaliter excommunicatus ab homine ligatus est, quod notavit Covarruvias, in c. Alma, 1 part., § 3, num. 5, et dicit esse communem sententiam, ac merito; nam aperte colligitur ex dicto c. Statuimus, in illis verbis: *Salvis constitutionibus contra illos legitime promulgatis, etc.* Hic ergo effectus ex illis constitutionibus proxime nascitur. Item peculiare illud jus Ecclesiasticum, quo hæc communicatio in crimine strictius prohibita est, jus commune est, et illi est per se et virtute sua annexa hæc censura; ergo ipso jure incurritur. Cujus argumentum etiam est, quia licet iudex alterum excommunicans, velit ab hac obligatione et censura excipere communicantes in tali crimine, non poterit; cujus ratio non est alia, nisi quia non ejus voluntate fertur, sed posita priori excommunicatione necessario consequitur ex vi ipsius juris. Sicut excommunicatio minor, quæ incurritur propter alias communicationes, licet interdum supponat excommunicationem majorem ab homine latam, ipsa tamen semper ex vi juris incurritur, et non iudicis, sed juris existit, ut expresse asseritur in dicto cap. Nuper. Ubi etiam ponderanda sunt illa verba: *Quamvis*

enim et tunc, etc.; nam per ea manifeste æquiparantur quoad hoc excommunicatio major, quæ incurritur propter communicationem in crimine, et minor, quæ ob communicationem, scilicet, quod utraque est a jure. Atque hinc fit, ut, sicut Episcopus, qui aliquem excommunicavit, communicando cum illo in actionibus vulgaribus, in minorem excommunicationem incidit, ita, si cum eodem communicet in crimine, incidet in majorem; est enim eadem utrobique ratio, quia utraque pœna ipso jure imposita est, cui omnis excommunicator est subjectus, præter Summum Pontificem; quod tamen non procederet, si hæc excommunicatio esset ab homine, quia nemo potest seipsum excommunicare.

8. *Quis possit ab hac excommunicatione absolvere.* — Tandem addendum est, hujusmodi censuram esse reservatam ei, qui illum excommunicavit, cum quo in crimine participatur. Ita cavetur in dicto c. Nuper. Quod factum esse videtur quasi in satisfactionem ejus, quia sic participans cum excommunicato excommunicationem maxime offendere videtur. Quapropter si excommunicatio principalis erat a jure, et non reservata, excommunicatio participantis in eodem ordine manebit, et a quocumque Ordinario tolli poterit; si autem prior sit reservata, altera etiam eidem reservata erit; si vero prior excommunicatio sit ab homine, sicut hæc non tollitur nisi ab eo, qui eam tulit, ita neque altera. Nunquam tamen excluditur superior, juxta tradita supra de censuris in communi, et adnotatur in dicto cap. Nuper. Unde in eo casu si contingat, excommunicatum participare in crimine cum excommunicato a se, a superiori tantum absolvi poterit, cum non possit ipse absolvere seipsum; quamvis probabile sit, posse alteri suamet potestatem committere, et ita ab alio per jurisdictionem a se delegatam absolvi, sicut absolvitur Pontifex a peccatis; de quo alias. Advertit autem Navarrus in dicto numero 112, hunc participantem in crimine cum excommunicato, non semel tantum, sed toties hanc censuram incurrere, quoties cum illo in crimine participat, quia toties agit contra canonem. Unde fit, ut tunc pluribus absolutionibus indigeat, vel una quæ in plures censuras feratur, juxta superius dicta de censuris in communi.

De communicatione in divinis cum excommunicato.

9. Circa secundum punctum de participatione in sacris seu divinis, nihil fere addendum superest; nam in superioribus satis declaravimus duos illos effectus, quos excommunicatio habet circa hanc communicationem, scilicet prohibitionem et pœnam. Et de priori ostendimus esse adeo gravem, ut ex genere suo obliget sub mortali, quanquam ex levitate materiæ possit esse veniale, et interdum possit habere justam excusationem ignorantiae vel necessitatis, ut ibi satis explicuimus. De secundo vero effectu diximus, generatim loquendo, nullam pœnam vel censuram novam hinc resultare, præter excommunicationem minorem, quæ pro qualibet communicatione cum excommunicato incurritur. Dico autem generatim, nam clerici exercentes divina vel ad illa admittentes excommunicatos, interdum fiunt irregulares, interdum suspenduntur, aliquando concurrentibus multis conditionibus majorem excommunicationem incurrunt Papæ reservatam, juxta c. Significavit, de Sentent. excom. Quæ omnia cum in superioribus late tractata sint, hic repetere non est necesse. Sicut etiam posset hic addi limitatio de excommunicatione majori iis imposita, qui excommunicatum Ecclesiasticæ tradunt sepulturæ; nam illa etiam est quædam communicatio in sacris; tamen illam etiam fuisse explicuimus supra, de illa communicatione disserentes.

De communicatione vulgari cum excommunicato.

10. Circa tertium punctum de quavis alia externa et vulgari communicatione, satis etiam ex superioribus constant duo illa, quæ hic proposuimus, scilicet obligatio et pœna; nam obligationem ostendimus ex variis juri-bus, quæ de hac re loquuntur, eamque ita gravem esse declaravimus, ut in illa etiam materia sæpe obliget sub mortali, quamvis in singulis actionibus humanæ et politicæ communicationis, regulariter loquendo, et secluso contemptu solum obliget sub veniali. De pœna vero certum est ibi non intervenire aliam censuram, præter excommunicationem minorem, loquendo de censura ipso jure lata; nam ab homine interdum extenditur excommunicatio major ad communicantes cum excommunicato, in hoc genere communicationis;

illa vero ferri non potest per sententiam generalem, sed per specialem in determinatam personam, trinaque monitione præmissa, et aliter lata hujusmodi excommunicatio nulla existit, juxta cap. Statuimus, de Sentent. excomm., in 6. Et hactenus de effectibus excommunicationis.

DISPUTATIO XVIII.

DE CAUSIS MAJORIS EXCOMMUNICATIONIS.

Materia hæc in superiori tractatu de Censuris in communi copiose disputata est, et fere omnia quæ diximus, maxime in excommunicatione locum habent; ideoque solum necesse est brevissime colligere, quæ ad hanc censuram pertinent, et si quid speciale superest, illud addere. Et ob eandem rationem, quamvis de singulis causis proprias disputationes supra instituerimus, in præsentia hac unica omnes comprehendemus.

SECTIO I.

Quis possit excommunicationis censuram ferre.

1. *Causa efficiens excommunicationis duplex.* — In ferente excommunicationem potestas jurisdictionis Ecclesiasticæ contentiosi fori necessaria. — Diximus in superioribus, duplicem esse excommunicationem, a jure, scilicet, et ab homine; quæ divisio ab efficientibus causis sumpta est; duplex ergo est causa efficiens excommunicationis, scilicet, jus, et homo, vel certe quia hoc jus non est divinum, sed humanum tantum Ecclesiasticum, ideo simpliciter dici potest homo Ecclesiasticus, seu potestatem habens Ecclesiasticam, causa efficiens hujus censuræ. Duobus tamen modis, scilicet vel ferendo jus, vel ferendo sententiam, vel in generali, vel in speciali hanc pœnam continentem. Unde fit, potestatem Ecclesiasticam proxime, ac per se necessariam ad excommunicationem ferendam, esse potestatem jurisdictionis Ecclesiastici fori contentiosi. Nam hæc est proximum ac per se principium jus dicendi sive per leges, sive per sententiam, quamvis non æqualis ad utrumque modum, sed altior et major jurisdictio ad leges condendas, et consequenter ad excommunicationem a jure ferendam, quam ab homine, necessaria sit. Potestas autem ordinis per se ad hunc actum non requiritur, quamvis juxta rationabilem

Ecclesiæ consuetudinem institutioni Christi et rerum naturis consentaneam, nunquam illa jurisdictio sine aliquo Ordinis fundamento vel initio concedatur. Quæ omnia in superioribus tractata et explicata sunt, et in eis conveniunt Theologi in quarto, distinctione decima octava, et Canonistæ in cap. Cum ab Ecclesiarum, de Officio ordinar., et cap. Transmissam, de Elect., cum similibus; Navarrus referens alios, in cap. Cum contingat, de Rescript., in 2 caus. nullit., num. 27.

2. Circa jus, quatenus est causa hujus censuræ, solum occurbat hic addendum, quæ sint illa specialia jura, in quibus talis censura ipso facto contrahenda fertur; nam cætera, quæ de hac causa in communi sumpta, et de verbis necessariis ad hunc effectum, desiderari possunt, in disputatione 3, sectione 2, dicta sunt. Verumtamen ne hanc causarum excommunicationis tractationem et cognitionem obscuram et prolixam reddamus, commodius erit post consummatam doctrinam de excommunicatione majori, omnes excommunicationes jure ipso latas recensere, easque breviter explicare.

De excommunicatione ab homine.

3. *Num parochi possint excommunicare.* — De clandestina desponsatione. — Resolutio. — Circa excommunicationem ab homine, præter ea, quæ diximus de censura in communi, quæ hic applicanda sunt, duo tantum addenda occurrunt: primum est, an parochi habeant aliquando potestatem excommunicandi saltem pro aliquibus delictis; nam quidam Doctores hoc eis tribuere videntur, ut patet ex D. Thoma, in 4, dist. 18, quæst. 2, art. 2, quæst. 4, quam refert et sequitur Sylvester, *Excommunicatio*, 1, num. 5, ubi ait, ex officio tantum Episcopos hoc posse, tamen in furto, et rapina, et similibus casibus a jure concessis, etiam parochos habere hanc potestatem quasi delegatam, et ex commissione. Addit præterea Sylvester ex Hostiensi, etiam in notoriis, quæ non indigent inquisitione ulla, posse parochos excommunicare. Imo Glossa, in cap. 29, quæst. 1, et in § His, post cap. Miramur, vers. *Cum ergo*, 24, quæst. 1, dicit, quemlibet sacerdotem posse excommunicare. Sed hoc improbable est, et illud etiam de parochis est mihi incertum, quia non invenio ordinarium jus vel scriptum privilegium, in quo fundatum sit. Nam cap. Cum inhibito, § Sane, quod citari solet, nihil